

СИНТАКСИС

19. СИНТАГМА

Синтаксисът изучава свързването на думите в изречение и техните взаимоотношения. По-малка единица от изречението е **синтагмата**, която дефинираме като съвкупност от две или повече думи, свързани по смисъл и по граматични функции.

Управляваща дума

Една дума в синтагмата е **управляваща** (или **главна** или **център** на синтагмата), а другите зависят от нея. Така напр. в *toj verni pas* (моето вярно куче) местоимението *toj* (мой) и прилагателното *verni* (верен) зависят от съществителното *pas* (куче); в *imati uspeha* (имам успех) съществителното в генитив зависи от глагола *imati* (имам).

19.1. ВИДОВЕ СИНТАГМИ

Въз основа на това към коя част на речта принадлежи управляващата дума, разделяме синтагмите на няколко типа. Два най-важни са **номинативните синтагми** (както в дадената по-горе *toj verni pas* (моето вярно куче) или *izložba slika* (изложба на картини), или *čaj sa limunom* (чай с лимон)) и **глаголните синтагми**, напр. *imati uspeha* (имам успех) или *glasno vikati* (викам силно). Може да се говори и за адективни синтагми (напр. *sasvim logičan* (съвсем логичен)) или адвербиални (напр. *nešto sporije* (малко по-бавно)). Номинативната синтагма изпълнява в изречението функцията на съществително (сравни *Moj verni pas je zalajao* (Моето вярно куче заля) и *Pas je zalajao* (Кучето залая)), глаголната синтагма е сказуемо, както и отделният глагол, адективната синтагма определя

съществителното, както това върши прилагателното, адвербиалната синтагма има функция на наречие.

Предложно-падежна конструкция

В литературата се среща и терминът **предложна синтагма** за съвкупности като *s velikim zadovoljstvom* (с голямо удоволствие/ задоволство/ удовлетворение) или *u uglu sobe* (в ъгъла на стаята). Тъй като такава синтагма **съдържа** предлог, а по функция не е равна на предлог, а на наречие, по-добър израз би бил **предложно-падежна синтагма** или **предложно-падежна конструкция**.

19.2. СЛОЖНИ СИНТАГМИ

Синтагмите в изречението се добавят една след друга, но и много често се включват една в друга. В такъв случай говорим за **сложна синтагма**. Напр. сложната синтагма *otvoriti fabriku plastičnog posuđa* (да открия завод за пластмасови съдове) е съставена от глаголната синтагма *otvoriti fabriku* (да открия завод) (управляваща дума: *otvoriti* (открива)), номинативната синтагма *fabrika posuđa* (завод за съдове) (управляваща дума: *fabrika* (завод)) и номинативната синтагма *plastično posuđe* (пластмасови съдове) (управляваща дума: *posuđe* (съдове)).